

GA ŠOLSKIH KNJIG IN UČIL.

JOSIP BRINAR

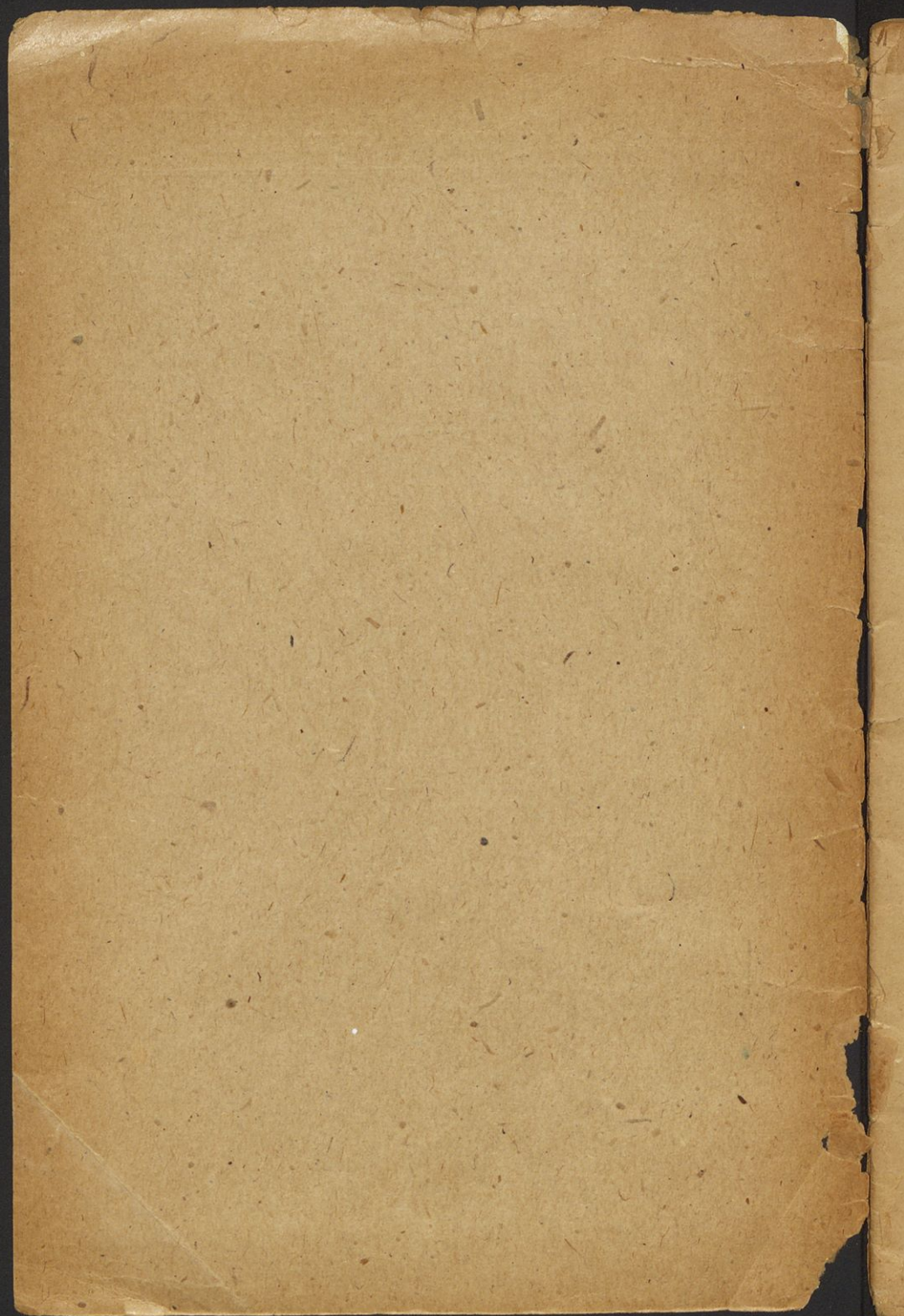
SLOVENSKA SLOVNICA

ZA OSNOVNE ŠOLE

NIŽJA STOPNJA.

Dr. Jos. Tominšek

A 12

Slovenska slovnica

za

osnovne šole.

V treh stopnjah.

Vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za
nižjo stopnjo.

(Drugo predelano izdanje.)

Spisal

Josip Brinar,

ravnatelj meščanske šole v Celju.

Cena 1 din. 50 par.

V Ljubljani 1921.

V kr. zalogi šolskih knjig in učil.

Šolske knjige, v kr. zalogi šolskih knjig na svetlo dane, se smejo
prodajati **samo** po ceni, ki je povedana na čelni strani.

Pridržujejo se vse pravice.

Šolske knjige, izdane v kr. zalogi šolskih knjig in učil v Ljubljani, se ne smejo prodajati za višjo nego na čelni strani označeno ceno.

Pridržeje se vse pravice.

Naredba poverjenišтва za uk in bogočastje v sporazumu z oddelkom ministrstva za trgovino in industrijo o cenah šolskih knjig.

(Uradni list II, 103, str. 472, št. 330.)

§ 1.

Pri šolskih knjigah morajo knjigotržci založniki odslej dajati knjigo-tržcem prodajalcem na drobno (sortimentovcem) vsem enak popust (rabat), in sicer 25 % od odobrene cene dotične učne knjige.

§ 2.

Cene, odobrene po poverjeništvu za uk in bogočastje, morajo biti na naslovnem listu vsake knjige v tisku razvidne (tudi če so se po dotisku dovolili poviški) z navedbo odloka, s katerim so se dovolile.

§ 3.

Razen odobrene cene je dovoljeno, da si zaračuni tisti, ki trpi odpravnino, poštnino ali prevoznino (ali založnik ali knjigotržec-prodajalec) še v to svrhu 10 % prodajne cene. Zaračunati druge doklade pri šolskih knjigah je prepovedano.

Noben prodajalec torej ne sme nobene šolske knjige prodajati za višjo ceno nego za odobreno z omenjenim 10% nim poviškom vred.

§ 4.

Knjigotržcu, ki prestopi to naredbo, se odtegne prodaja šolskih knjig za dobo dveh let, ako pa ponovi prestop, za vselej. Odtegnitev prodaje izreka obrtno oblastvo.

Razen tega se kaznuje zaradi navijanja cen v zmislu II. člena naredbe celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 16. decembra 1919., št. 809 Ur. l., z denarno globo do 4000 K, oziroma ob neizterljivosti z zaporom.

§ 5.

Ta naredba mora biti pri vsaki šolski knjigi, ki se odslej izda na novo, natisnjena na drugi strani naslovnega lista.

§ 6.

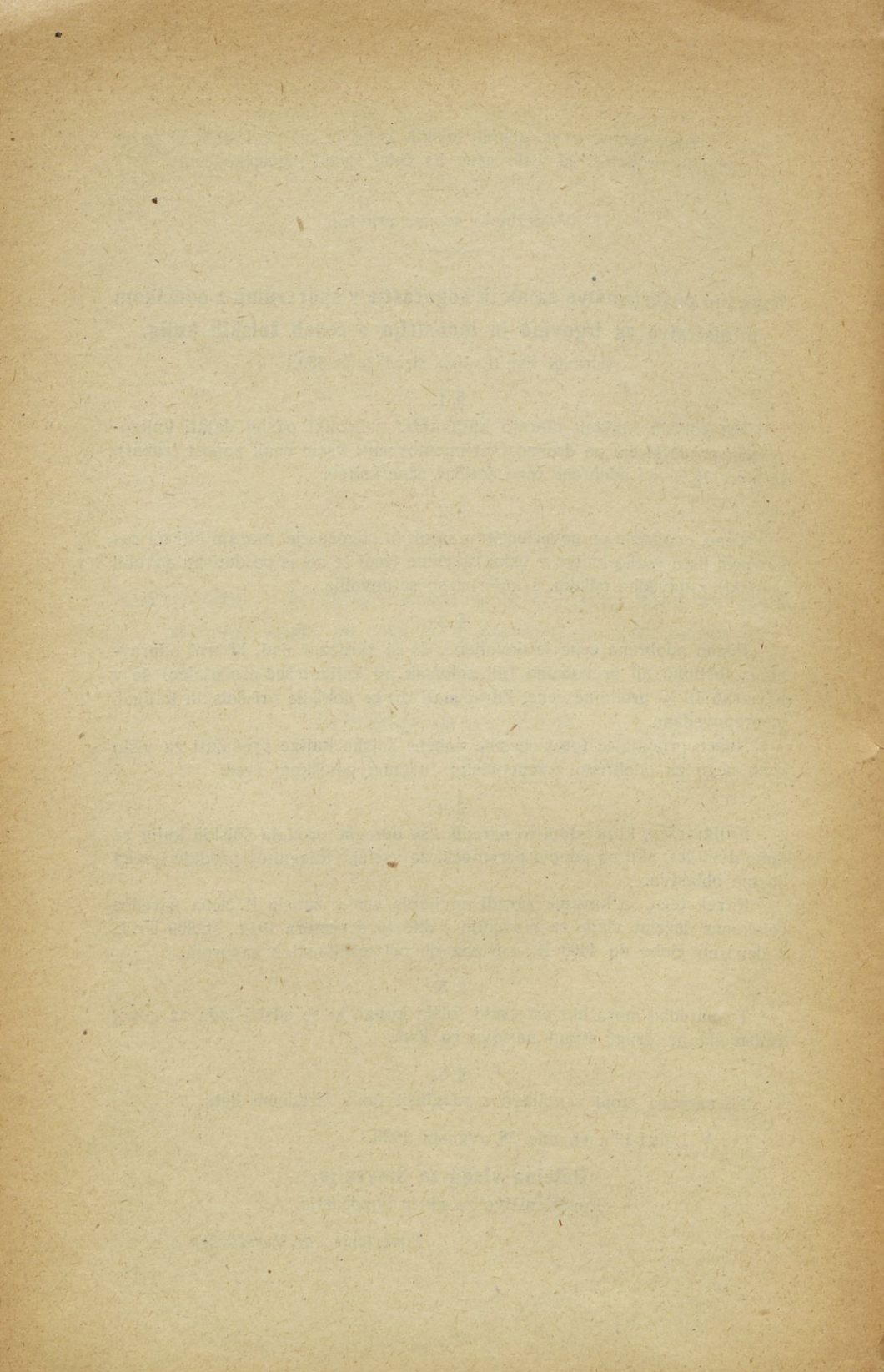
Ta naredba stopi v veljavo z razglasitvijo v Uradnem listu.

V Ljubljani, dne 28. avgusta 1920.

Deželna vlada za Slovenijo.

Poverjenišтво za uk in bogočastje.

Poverjenik: *dr. Verstovšek s. r.*

I. Predvaje.

1. Berilo in odstavke.

Jesen.

Solnce zgodaj zahaja. Mrzla burja brije. Po dolinah lega megla.

Listje na drevju rumeni in pada na tla. Zadnje cvetice že odcvitajo. Travniki so pokošeni. Jabolka, hruške, orehi in drugo sadje je zrelo.

Ptice pevke odlete v južne kraje. Živina se pase na travnikih. Lovec zasleduje s psom divjačino. Kmetje spravljajo poljske pridelke in vozijo drva iz gozda.

Sestavek «Jesen» je **berilo** ali spis. To berilo ima tri **odstavke**.

1. naloga. Preberite ...berilo! Koliko odstavkov ima to berilo? Kje se začenja vrsta vsakega novega odstavka?

Otroško srce.

Tvoja duša, ljubo dete,
bodi kakor lep oltar;
nanj polagaj misli svete,
grešnih misli pa nikdar!

Voščenice v belem krogu
na oltarju plamené,
želje, dvigajoče k Bogu,
v prsih tvojih naj goré!

A ljubezen do Očeta,
ki prebiva vrh nebá,
ta nad vse ti bodi sveta,
bodi — večna luč srcá!

A. Medved.

To berilo je **pesem**. Pesem »Otroško srce« ima tri **kitice**.

2. naloga. Katere pesmi so v naši čitanki? Koliko kitic ima ... pesem?

2. Stavek in beseda.

Solnce zgodaj zahaja.

Tvoja duša, ljubo dete, bodi kakor lep oltar!

Berilo (pesem) sestoji iz **stavkov**.

3. naloga. Koliko stavkov ima berilo »Jesen»? Koliko stavkov obsega vsak odstavek tega berila?

4. naloga. Koliko stavkov ima ... berilo v čitanki?

Solnce — zgodaj — zahaja.

Stavek sestoji iz **besed**.

5. naloga. Koliko besed je v vsakem stavku berila »Jesen»?

6. naloga. Določite število besed v stavkih ... berila!

3. Zlog in glasnik.

Soln-ce za-ha-ja za go-ro.

Kadar izgovarjamo besedo, odpremo usta enkrat, dvakrat, trikrat ali tudi večkrat.

Ti deli besed so **zlogi**.

Besede so enozložne, dvozložne, trizložne ali večzložne.

7. naloga. Razstavite na zloge besede ... berila!

8. naloga. Prepišite iz ... berila enozložne (dvozložne, trizložne) besede!

9. naloga. Napišite po štiri enozložne, dvozložne in trizložne besede!

S-o-l-n|c-e z-a|h-a|j-a z-a g-o|r-o.

Zlogi imajo **glasnike**.

10. n a l o g a. Razstavite besede v berilu «Jesen» na zloge in glasnike!

11. n a l o g a. Razstavite v ...berilu stavke na besede, besede na zloge, zloge na glasnike!

Znamenja glasnikov se imenujejo **črke**.

Črke so pisane in tiskane, male in velike.

Slovenski jezik ima 25 črk.

Imena črk so:

a A,	b B,	c C,	č Č,	d D,	e E,	f F,	g G,	h H,	i I,	j J,
a	be	ce	če	de	e	ef	ge	ha	i	je
k K,	l L,	m M,	n N,	o O,	p P,	r R,	s S,	š Š,	t T,	u U,
ka	el	em	en	o	pe	er	es	še	te	u
				v V,	z Z,	ž Ž,				
				ve	ze	že				

To je slovenska abeceda.

Glasniki a, e, i, o, u so **samoglasniki**.

Vsi drugi glasniki so **soglasniki**.

12. n a l o g a. Napišite male in velike črke ter podčrtajte samoglasnike!

13. n a l o g a. Prepišite ... stavkov iz ...berila in podčrtajte samoglasnike!

14. n a l o g a. Vstavite v nastopne besede primerne samoglasnike: m—ž, p—č, st—l, kr—h, n—č, r—č, pr—g, kr—ž, pl—g, p—s, v—l, dv—, tr—, š—st, zr—k, č—st.

Soln—ce za—ha—ja za go—ro.

Vsak zlog ima en samoglasnik.

Ob hiši je vrt. Vrtnar okopava trto. Črešnja je rdeča. Zemlja je rjava. Krt dela krtine.

Soglasnik **r** ima v nekaterih besedah veljavo samoglasnika.

15. n a l o g a. Prepišite iz nastopnih stavkov besede, ki je v njih samoglasni **r**! Listje je jeseni rjavo in rdečkasto. Za goro grmi. V vrču je strd. Noben mrlič se ne vrne. Drvar cepi metrska drva. Ržen kruh je tečen. Zrno do zrna pogača. Voz drdra po cesti. Snežen prt pokrije zemljo.

16. n a l o g a. Prepišite iz ... berila besede, ki ima v njih **r** samoglasnikovo veljavo!

II. Slovníškové vaje.

A. Govorní rozpí.

1. Samostálník.

a) Kaj so samostálníki.

Imena oseb: oče, mati, brat, teta, sin, mizar, kmet, učenec, Janez, Stritar.

Imena živalí: konj, pes, kos, ptica, muha, Sultan, Liska.

Imena reči in stvari: klop, knjiga, hiša, pšenica, rastlina, zemlja, kamen.

Imena lastnosti: pobožnost, lepota, pridnost.

Imena dejanj: pisanje, petje, godba, prepír.

Imena oseb, živalí, reči in stvari, lastnosti in dejanj so **samostálníki**.

17. naloga. Napišite po 5 samostálníkov, ki pomenijo osebe, živalí, stvari (reči), lastnosti in dejanja!

18. naloga. Prepíšite iz ...berila samostálníke: a) ki pomenijo osebe, b) živalí, c) stvari (reči), č) lastnosti, d) dejanja!

19. naloga. Prepíšite ...berilo in podčrtajte vse samostálníke!

Krstná imena: Anton, Josip, Ivan, Metod, Vladimír; Aníca, Marija, Ljudmila.

Rodbínská imena: Stritar, Prešeren, Slomšek, Gregorčíč, Aškerc.

Imena mest, trgovín vasi: Ljubljana, Celje, Gorica, Reka, Postojna; Vrhníka, Ljutomer, Braslovče; Vrba, Moravče, Trbovlje, Komen.

Imena gor in vod: Triglav, Kras, Snežnik, Pohorje; Sava, Drava, Soča, Pesnica, Pivka, Blejsko jezero, Cerkniško jezero, Jadransko morje.

Imena pokrajin in držav: Dolenjsko, Bosna, Češko, Italija.

Imena narodov: Slovenec, Nemec, Lah, Turek.

Krstna in rodbinska imena ter imena mest, trgov in vasi, gor in vod, pokrajin in držav ter narodov so **lastna imena**.

20. naloga. Prepišite gorenja lastna imena!

21. naloga. Napišite: *a)* 5 moških in 5 ženskih krstnih imen, *b)* 5 rodbinskih imen svojih součencev, *c)* po 5 imen mest, trgov in vasi, *č)* po 5 imen gor in vod, *d)* 5 imen pokrajin in držav, *e)* 5 imen narodov!

22. naloga. Prepišite iz...berila vsa lastna imena!

b) Spol samostalnikov.

Moške osebe: mož, učenec, pastir, brat, kovač, gospodar, vojak.

Samci v živalstvu: pes, maček, vol, konj, oven, jelen, srnjak, zajec.

Samostalniki, ki se jim prilega beseda **tisti**: nož, ključ, stolp, travnik, kamen, ogenj. — N. pr. Tisti nož.

Samostalniki, ki pomenijo moške osebe in samce v živalstvu, so **moškega spola**.

Pred te in druge samostalnike moškega spola lahko postavimo besedico **tisti**.

23. naloga. Prepišite gorenje samostalnike moškega spola!

24. naloga. Napišite: *a)* 10 imen moških oseb, *b)* 10 imen samcev v živalstvu, *c)* 10 imen reči, ki se jim prilega beseda **tisti**!

25. naloga. Prepišite iz...berila vse samostalnike moškega spola!

Ženske osebe: mati, sestra, žena, pastirica, dekla, učenka.

Samice v živalstvu: krava, kobilica, mačka, ovca, srna, zajka.

Samostalniki, ki se jim prilega beseda **tista**: tabla, kreda, omara, hiša, njiva, reka. — N. pr. Tista tabla.

Samostalniki, ki pomenijo ženske osebe in samice v živalstvu, so **ženskega spola**.

Pred te in druge samostalnike ženskega spola lahko postavimo besedico **tista**.

26. naloga. Prepišite navedene samostalnike ženskega spola!

27. naloga. Napišite: *a)* 6 imen ženskih oseb, *b)* 6 imen samic v živalstvu, *c)* 6 imen reči, ki se jim prilega beseda **tista**!

28. naloga. Pripišite pred samostalnike besedo **tisti** ali **tista**: — učenec je marljiv. — učenka piše. — kruh je ržen. — klobuk je nov. — krava gre na pašo. — dekla molze. — stolp je visok. — robec je bel. — žetev je obilna. — kača je strupena. — N. pr. Tisti učenec je marljiv.

29. naloga. Prepišite... berilo in podčrtajte samostalnike ženskega spola!

Imena mladih bitij: dete, otroče; jagnje, žrebe, tele.

Samostalniki, ki se jim prilega beseda **tisto**: pero, držalo, okno, berilo, lice, solnce, vreme. — N. pr. Tisto pero.

Samostalniki, ki pomenijo mlada bitja, so **srednjega spola**.

Pred te in druge samostalnike srednjega spola lahko postavimo besedico **tisto**.

30. naloga. Prepišite gorenje samostalnike srednjega spola!

31. naloga. Napišite: *a)* 4 imena mladih bitij, *b)* 6 imen reči, ki se jim prilega beseda **tisto**!

32. naloga. Določite spol naslednjih samostalnikov: gospa, denar, kosilo, kruh, testo, okno, sluga, kuhinja, dvorišče, hlev, gozd, njiva, log, zima, poletje, jesen, pomlad, četrtek, nedelja, starejšina, mesto, vojvoda, telo, sodišče, ognjišče, šola. — N. pr. gospa (ž. sp.), denar (m. sp.), kosilo (sr. sp.).

33. naloga. Določite spol samostalnikov v ... berilu!

c) Število samostalnikov.

Kovač kuje železo. Petelin lepo poje. Nož je oster.
Perica pere perilo. Čebela nabira sladko strd. O m a r a
je lesena.

Dete sladko spi. J a g n j e skače po pašniku. G n e z d o je
okroglo.

Ako govorimò o eni osebi, živali ali reči, stoji samostalni^k v
ednini (edn.)

34. n a l o g a. Postavite namesto črtic primerne samostal-
nike v ednini: — šiva obleko. — piše nalogo. — kosi na trav-
niku. — žvrgoli v grmu. — laja ponoči. — preži na miši. — je
sezidan iz opeke. — je kuhinjsko orodje. — je lepa cvetica. —
N. pr. Šivilja šiva obleko.

Kovača kujeta železo. Petelina lepo pojeta. Noža
sta ostra.

Perici pereta perilo. Čebeli nabirata sladko strd.
O m a r i sta leseni.

Deteti sladko spita. J a g n j e t i skačeta po pašniku.
G n e z d i sta okrogli.

Ako govorimo o dveh osebah, živalih ali rečeh, stoji samostalni^k
v dvojini (dvoj.).

35. n a l o g a. Prepíšite gorenje stavke in podčrtajte konč-
nice (zadnje črke) samostalnikov v dvojini!

36. n a l o g a. Postavite namesto črtic primerne samostal-
nike v dvojini: — pereta ob potoku. — sekata drva. — sta
vprežena v voz. — gonita zajca po goščavi. — prepevata v
grmovju. — hodita skupaj v šolo. — Mlinski — drobita žito. —
N. pr. Perici pereta ob potoku.

37. n a l o g a. Pretvorite naslednje stavke v dvojino:

Kovač tolče po nakovalu. Pastir uka in prepeva. Kmet si
pripravlja drva za zimo. Krava muka za teletom. Dekla pometa
dvorišče. Kura brska po smetišču. Okno je razbito. Jabolko je
črvivo. Stanovanje moramo zračiti.

38. naloga. Napišite nastopne samostalnike v dvojini:
a) brat, vojak, stric, junak, zajec, vol, konj, krt, metulj, hrast;
b) žena, deklica, riba, sinica, vrana, glava, suknja, soba, omara, ura, nit, peč, klop; c) žrebe, dete, pero, okno, ogledalo, jajce, pismo, deblo, jezero, srce, čelo, kladivo, peresce, predmestje, cesarstvo.

39. naloga. Prepišite iz ...berila samostalnike, ki stoje v dvojini!

40. naloga. Postavite iz ...berila vse samostalnike v dvojino!

Kovači kujejo železo. Petelini lepo pojo. Noži so ostri.

Perice perejo perilo. Čebele nabirajo sladko strd. Omare so lesene.

Deteta sladko spe. Jagnjeta skačejo po travniku. Gnezda so okrogla.

Ako govorimo o mnogih (več ko dveh) osebah, živalih ali rečeh, stoji samostalni^k v **množini** (množ.).

41. naloga. Postavite stavke iz 37. naloge v množino!

42. naloga. Napišite samostalnike iz 38. naloge v množini!

43. naloga. Postavite namesto črtic pravilne končnice:
Okn— so na stežaj odprta. Suhemu konju se poznajo rebr—. Triglavska jezer— so kakor temna očesc—. Stanovanj— naj bodo zračna. Jajc— vedo več kakor kura. Cesarstv— propadajo, ljudstv— ostajajo.

44. naloga. Napišite 10 samostalnikov ženskega spola in 10 samostalnikov srednjega spola: a) v dvojini, b) v množini!

45. naloga. Postavite iz ...berila vse samostalnike v množino!

Starši so naši največji dobrotniki. Ob spanju možgani počivajo. Grablje, vile, vilice, škarje in klešče so orodje. Toplice ozdravijo mnogo bolezni. Jetra in pljuča so užiten drob. Bukova drva dajejo hudo vročino.

Nekatere samostalnike rabimo **samo** v **množini**.

Razločujte: Pri čitanju o mraku oči (človeške) bolé. Spomladi poganjajo očesa (rastlinska) na drevju in trtah. Pretesno obuvalo povzroča kurja očesa na nogah.

2. Pridevnik.

a) Kaj so pridevniki.

Hlapec je zvest. Dekla je pobožna. Dete je veselo.

Konj je močan. Svinja je debela. Jagnje je krotko.

Nož je oster. Peč je vroča. Drevo je zeleno.

Besede: zvest, pobožna, veselo; močan, debela, krotko; oster, vroča, zeleno nam povedo, kakšne so osebe, živali in reči.

46. naloga. Vprašujte po razprto tiskanih besedah v gorenjih stavkih! N.pr. Kakšen je hlapec?

47. naloga. Tvorite stavke, da bodo besede: zvest, pobožna i.t.d. pred samostalnikom! N.pr. Zvest hlapec skrbi za gospodarstvo.

48. naloga. Povejte, kakšne so naslednje osebe, živali in reči: učenec, brat, ded, babica, vojak; vol, zajec, slon, kos, muha; stol, omara, križ, ogledalo, zvonček, črešnja.

Ta otrok je sosedov. Pes je bratov. Ptica v kletki je sestrina. Žaga je mizarjeva. Kladivo je kovačevo. Bič je pastirjev. Klobuk je očetov.

Besede: sosedov, bratov, sestrina, mizarjeva, kovačevo, pastirjev, očetov nam povedo, čigave so osebe, živali in reči.

49. naloga. Vprašujte po razprto tiskanih besedah v gorenjih stavkih! N.pr. Čigav je otrok?

50. naloga. Postavite besede: sosedov, bratov i. t. d. pred samostalnike! N.pr. Sosedov otrok hodi v šolo.

51. naloga. Napišite, čigave so naslednje stvari: ura, robec, prstan, nož, igrača, palica, hiša, travnik, mačka, konj.

Besede, ki povedo, kakšne ali čigave so stvari, so **pridevniki**.

52. n a l o g a. Imenujte lastnosti tehle stvari: drevo, ovca, konj, brat, teta. N. pr. Drevo je visoko, ravno, iglasto, zeleno, sosedovo.

53. n a l o g a. Dodajte naslednjim samostalnikom primerne pridevnike: oreh, hruška, jablan, črešnja; vijolica, zvonček, roža, tulipan, šmarnica, trobentica, klinček; fižol, repa, kumara, čebula, zelje, krompir. — N. pr. Oreh je košat.

54. n a l o g a. Povejte, kakšni so deli naslednjih stvari:
a) k r a v a (trup, glava, vrat, rep, noge, rogoví, parklji);
b) v r a b e c (barva, kljun, rep, noge, peruti); c) h i š a (zid, streha, dimnik, vrata, veža, sobe, okna); č) n o ž (držaj, veliko rezilo, malo rezilo, barva, last). — N. pr. Trup je debel.

55. n a l o g a. Poiščite pridevnike iz ...berila!

b) Spol pridevnikov.

Kamen je trd.	Trd (trdi) kamen leži na cesti.
Kost je trda.	Trda kost je obrana.
Železo je trdo.	Trdo železo je zarjavelo.
Železo je žareče.	Žareče železo je rdeče.

Ako pridevnik pojasnjuje kak samostalnik, sta pridevnik in samostalnik istega spola.

Pridevnik ima v moškem spolu končnico «-i» (ali «-»), v ženskem spolu «-a», v srednjem spolu «-o» (ali «-e»).

56. n a l o g a. Postavite namesto črtic a) primerne končnice: Deček je marljiv. Deklica je marljiv—. Dete je marljiv—. Reka je globok—. Jezero je globok—. Črešnja je rdeč—. Vino je rdeč—. Stena je bel—. Mleko je bel—. Zvest— pes čuva hišo. Zvest— dekla skrbi za dom. Zvest— deklè vrne najdeni denar.

b) primerne samostalnike: — je bolan. — je hvaležna. — je okroglo. — je lesen. — je visoka. Naša — se pase na travniku. Pridni — seka drva. Pridna — lovi miši. Pridno — sluša roditelje.

57. n a l o g a. Zvežite v stavke naslednje samostalnike in pridevnike: vojak, ded, zajec, metulj; cerkev, hiša; kolo, platno, žito — hraber, star, uren, pisan; visok, nov; okrogel, močan, rumen. — N. pr. Vojak je hraber.

58. naloga. Kakšne so naslednje živali po barvi: kos, krokar, petelin; krava, kura, vrana; žrebe, kljuse, mače?

Črn konj (vsak) se imenuje vranec. — Črni konj (ta) je sosedov. — Hrabri vojak (vsak) zasluži odliko. — Hrabri vojak (ta) se bojuje, strahopetni vojak (ta) pa zbeži.

Pridevniki moškega spola imajo **nedoločno** obliko, ki se končuje na soglasnik, in **določno** obliko, ki se končuje na «-i».

59. naloga. Podčrtajte pridevnikove določne oblike: Mali učenec sedi v prvi klopi, veliki učenec pa v zadnji. Zvonik je velik. Krepki Tone mlati, bolni Jože pa leži v senci. Krepak človek se lahko preživlja. Brat je bolan. Sveti Miklavž je prijatelj otrokom. Rdečeličen otrok je zdrav, bled otrok pa bolehen. Bledi mesec vzhaja izza gore. Sosedov zvesti Sultan je poginil. Zvest pes je najboljši varuh.

c) Število pridevnikov.

Ednina.

Lep klobuk je drag.

Lepa cvetlica raste na vrtu.

Lepo jagnje se pase.

Dvojina.

Lepa klobuka sta nova.

Lepi cvetici rasteta na vrtu.

Lepi jagnjeta se paseta.

Množina.

Lepi klobuki so novi.

Lepe cvetice rasto na vrtu.

Lepa jagnjeta se paso (pasejo).

Pridevnik se ujema v številu s samostalnikom, h kateremu spada.

60. naloga. Postavite namesto črtic primerne končnice: Dobr— otroci spoštujejo svoje roditelje. Ubog— deklica prosi miloščine. Ubog— deklici skrbita za mater. Pridn— roke najdejo povsod dosti kruha. Zvest— prijatelji so bel— vrane. Dve okni sta čist—, tri okna pa so še umazan—. Tudi visok— drevesa ne zrasto do neba.

61. naloga. Postavite pridevnike in samostalnike 57. naloge v dvojino in množino! — N. pr. Vojaka sta hrabra. Vojaki so hrabri.

č) Stopnjevanje pridevnikov.

		Stolp je najvišji.
	Hrast je višji.	
Grm je visok.		
Ivan je priden.	Karel je pridnejši.	Jože je najpridnejši.
Kamen je težak.	Železo je težje.	Svinec je najtežji.
Brat je mlad.	Sin je mlajši.	Vnuk je najmlajši.

Ako izpreminjamo pridevnik tako, da povemo mero lastnosti, tedaj ga **stopnjujemo**.

Pridevnik ima tri stopnje:

Prva stopnja kaže lastnosti oseb ali reči brez primerjave z drugo.

Druga stopnja (primerjalna stopnja) kaže lastnosti oseb ali reči v višji ali nižji meri.

Tretja stopnja (presežna stopnja) kaže lastnosti oseb in reči v najvišji meri.

62. naloga. Primerjajte: stric, ded, praded — star; vojvoda, kralj — mogočen; jabolko, oreh, lešnik — droben; steza, pot, cesta — širok; deček, mladenič, mož — močan; železo, srebro, zlato — drago. — N. pr. Stric je star. Ded je starejši. Praded je najstarejši.

63. naloga. Stopnjujte naslednje pridevnike a) s končnicami «—ejši, —ejša, —ejše»: zvest, bogat, nov, pameten, rodoviten; pridna, močna; modro;

b) s končnicami «—ši, —ša, —še»: mlad, lep; grda, trda; sladko;

c) s končnicami «—ji, —ja, —je»: visok, ozek; tanka, nizka; blago, plaho.

64. naloga. Poiščite v ...berilu pridevnike in določite njih stopnjo!

3. Osebni zaimek.

Na semnju.

1. Stanko: «Jaz sem bil včeraj na semnju.»
Milan: «Tudi midva s Tončkom sva bila tam.»
Francek: «Mi pa smo bili na semnju vsi: oče, mati, sestra in jaz.»
2. Stanko: «Ali si ti, Milan, kupil kaj igrač?»
Milan: «Več že kakor vidva s Franckom.»
Francek: «Vi pa niste krave kupili.»
3. Stanko: «Kaj pa je delal sosedov Ivan na semnju?» —
Milan: «On je kupil nov klobuk.»
Stanko: «A njegova sestra?» — Milan: «Ona je šla s svojimi roditelji.»
Stanko: «Torej so bili tudi oni vsi na semnju!»
Vprašajte: Kdo je bil na semnju? i. t. d.
Postavite namesto «jaz, midva i. t. d.», imena Stanko, Milan i. dr.!

Priobedu.

Jaz sem lačen.	Midva postaviva kozarce.
Ti si žejen.	Vidva prineseta vode in vina.
On (oče) pogrne mizo.	Onadva (oče in mati) sedeta.
Mi molimo.	
Vi obedujete.	
Oni (oče, mati, otroci i. t. d.) so siti.	
Ona (sestra) prinese nože in vilice.	
Ono (dete) se igra z žlico.	

Besede «jaz, ti, on (ona, ono) — midva, vidva, onadva — mi, vi, oni» stoje namesto samostalnikov ali za imena; zato jih imenujemo **zaimke** (zaim.).

Osebne zaimke jih imenujemo zato, ker zaznamujejo navadno osebe.

Kateri zaimki zaznamujejo ednino, kateri dvojino, kateri množino?

65. naloga. Izpopolnite naslednje stavke z osebnimi zaimki: Petelin poje; — naznanja jutro. Kura kokodajsa; — je znesla jajce. Pišče brska; — išče zrnja. Psi lajata; — vidita

berača. Mački primijavkata; — bi radi mleka. Konji rezgetajo; — čakajo hlapca. Krave mukajo; — bi šle rade na pašo. Jagnjeta bleketajo; — se veselé solnčnega jutra.

1. jaz midva (medve) mi (me)	}	značijo govorečo ali 1. osebo ,
2. ti vidva (vedve) vi (ve)		
3. on (ona, ono) onadva (onidve) oni (one, ona)		
	}	značijo osebo ali stvar, o kateri se govori, ali 3. osebo .

66. naloga. Postavite naslednje stavke v drugo in tretjo osebo: Jaz sem otrok. Midva sva učenca. Mi smo pastirji. Me smo šivilje. Mi nismo več deteta.

67. naloga. Postavite te stavke v dvojino in množino: Jaz sem radoveden. Ti si marljiv. On je len. Ona je snažna. Ono je brezskrbno.

68. naloga. Naj pove vrtnar, da opravlja naslednja dela a) sam, b) sam in še en delavec, c) sam in še dva delavca: Vrt gnojiti. Zemljo prekopavati. Drevje saditi. Seme sejati. Divjake cepiti. Cvetice zalivati. — N. pr. Jaz gnojim vrt. Midva gnojiva vrt. Mi gnojimo vrt.

69. naloga. Kako ukazuje vrtnar, ako razdeljuje delo posameznim osebam? — N. pr. Ti (Vi), pognoji (te) vrt!

Pomnite: Tuje osebe ogovarjamo z «Vi» namesto s «ti»; a tudi domače osebe včasih iz spoštovanja vikamo.

4. Glagol.

a) Kaj so glagoli.

Kaj osebe delajo. Oče bere. Brat piše. Dekla umiva. Dete joče. Hlapec seka. Kmet orje. Pastir žvižga. Perica pere. Krojač šiva.

Vprašajte: Kaj dela oče? i. t. d.!

70. naloga. Delo. Solnce vzhaja. Povsod vstajajo ljudje. Kuharica kuha zajtrk, mati oblači otroke, oče se odpravlja na delo. V trumah hite delavci v tvornice in delavnice.

Zidar zida, tesar teše, ključavničar pili, kovač kuje, mizar žaga, krojač kroji, črevljar šiva, hlapec vozi, kmet mlati, vrtnar pleve, pisar piše, slikar slika. Zdravnik zdravi, trgovec prodaja, učitelj uči, sodnik sodi, župan uraduje, popotnik hiti, vojak se vadi. Da, ljubi otrok, vsi ljudje morajo delati, ta z glavo, drugi z rokami. — Podčrtajte besede, ki nam povedo, kaj osebe delajo!

Kaj živali delajo? Pes laja. Mačka mijavka. Krava muka. Volk tuli. Medved mrmra. Ovca beketa. Koza mekeče. Svinja kruli. Petelin poje. Golob gruli. Slavček žvrgoli.

Vprašajte: Kaj dela pes? i. t. d.!

71. naloga. Mačica. To vam naša mačica ljubka je igračica! V kot samotni leno sede, ondi dremlje, ondi prede. Gladna nič ne vpraša, je li vroča kaša, naglo k skledici priteče, joj, kako se v nasek speče! Igre vse ostavi v hiši, ko ropot začuje miši. Ni li hitra kakor strela? Hop, že miško je ujela, urno skače z njo po travi, s kremplji boža jo po glavi. — Podčrtajte besede, ki nam povedo, kaj mačica dela!

Kaj stvari in reči delajo ter v kakem stanju se nahajajo. Drevo cvete. Trava zeleni. Cvetica dehti. Solnce sije. Dež gre. Veter piha. Nož reže. Kosa kosi. Ura bije. Luč sveti. Ogenj gori.

Vprašajte: Kaj dela (v kakem stanju se nahaja) drevo? i. t. d.!

72. naloga. Veter. Veter sem, veter, naglo letim, drevje podiram, strašno bučim. Ceste pometam listja, prahu, deci narejam dosti strahu. Z glave klobuke mečem po tleh, hodim ter piham kakor star meh. — Podčrtajte besede, ki nam povedo, kaj veter dela!

Besede, ki nam povedo, kaj osebe, živali ali reči delajo (ali v katerem stanju se nahajajo), se imenujejo **glagoli**.

73. naloga. Napravite stavke iz naslednjih besed: Večer: Solnce (zahajati). Hladen veter (pripihati). Mrak (nastopiti). Zvon (zadoneti). Ženjice (prepevati). Pastir (ukati). Krave (mukati). Večerja (se kaditi). Družina (moliti). Luna (vzhajati). Zvezde (zableščati).

+

74. naloga. Odgovorite nastopnim vprašanjem: Kaj dela kmet? (Orati, sejati, žeti, kositi.) Kaj dela učenec? (Pisati, brati, računati, peti, telovaditi.) Kaj dela kovač? (Kovati, piliti, vrtati, variti.) Kaj dela ptica? (Peti, skakljati, gnezdit, valiti.) — N. pr. a) Kmet orje. Kmet seje. Kmet žanje. Kmet kosi. b) Kmet orje, seje, žanje in kosi.

75. naloga. Prepišite iz ...berila vse glagole!

b) Oseba in število glagolov.

Oče vpraša: «Kaj delate, otroci?»

Mirko odgovori: «Jaz pišem nalogo. Ti, Joško, pišeš abecedo. Tonček pa piše na vrtu pismo.»

Tudi glagoli imajo trojno osebo. **Prva** oseba ima končnico (osebilo) «—m», **druga** oseba «—š», a **tretja** oseba nima posebne končnice.

Vprašajte: Kdo piše nalogo? Kdo piše abecedo? Kdo piše pismo?

76. naloga. Postavite naslednje glagole v drugo in tretjo osebo: sekam, govorim, letam, računim, pojem, hvalim, streljam.

Midva (midve) piševa nalogo. Vidva (vidve) pišeta abecedo. Onadva (onidve) pišeta pismi.

Mi (me) pišemo nalogo. Vi (ve) pišete abecedo. Oni (one, ona) pišejo pisma.

Glagoli imajo ednino, dvojino in množino.

Določite končnice glagolov v dvojini in množini!

77. naloga. Določite osebo in število glagolov: bereš, nosita, računimo, letam, seka, vozita, streljajo, hodiva, stojite. — N. pr. bereš = 2. os. edn.

78. naloga. Postavite nastopne glagole v dvojino in množino: molim, paziš, orje (kmet); šivaš, tolčem, zvoniš, grabi (hlapec), seka (drvar), sedim, skačeš.

79. n a l o g a. Poiščite v ...berilu glagole in določite jih po osebi in številu!

c) Določni in nedoločni glagoli.

Pisati (ne vemo, kdo?) — Pišem (jaz) pismo. Midva piševa pismi. Mi pišemo pisma.

Peti — Ti poješ pesem. Vidva pojeta pesem. Vi požete pesem.

Sekati — Hlapec (on) seka drva. Hlapca sekata drva. Hlapci sekajo drva.

Glagoli, ki jim lahko spoznamo osebo in število, so **določni**.

Glagoli, ki niso določeni po osebi in številu, so **nedoločni**. — Glagolov nedoločnik ima končnico «—ti».

80. n a l o g a. Postavite namesto črtic glagole v določniku: Učenec —. Ti —. Vidva —. Kovača —. Midva —. Mi —. Škrjanci —. Vi —. Ptice —. Oni —. Vojaki —.

81. n a l o g a. Napišite 10 glagolov v nedoločniku!

82. n a l o g a. Poiščite v naslednjih stavkih glagolove nedoločnike: Dajati je slajše nego jemati. Učiti se je naša dolžnost. Bratec še ne zna brati in pisati. Zjutraj in zvečer moramo moliti. Ali utegneš vodo prinesiti? Lagati in krasti ne smemo. Po toči je prepozno zvoniti.

83. n a l o g a. Postavite nastopne glagole v določno obliko: plavati, letati, plezati, skakati, učiti se, umivati se, orati, tesati, misliti, častiti. — N. pr. Riba plava.

84. n a l o g a. Poiščite iz ...berila vse glagole in napišite jih v nedoločniku!

č) Čas glagolov.

Povejte, kdaj vstajate! — kdaj hodite spat! — kdaj obedujete! — kdaj greste v cerkev! — kdaj se kepate! — kdaj se kopate! — kdaj otresate sadje!

Vsako dejanje se godi o nekem času.

Koliko je ura sedaj? Kateri dan imamo sedaj? Kateri mesec je sedaj? V katerem letnem času živimo sedaj?

Imenujte uro, ki je že pretekla (minila)! Kateri dan v tednu je že pretekel? Kako se je imenoval pretekli mesec? Imenujte letni čas, ki je že pretekel!

Imenujte uro, ki šele po sedanji pride! Kako se imenuje dan, ki jutri pride? Kako se bo imenoval prihodnji mesec? Imenujte prihodnji letni čas!

Čas, v katerem živimo sedaj, imenujemo **sedanji čas**.

Čas, ki je že pretekel, imenujemo **pretekli čas**.

Čas, ki šele pride, imenujemo **prihodnji čas**.

V šoli. Učitelj nas uči. Mi pazljivo poslušamo. On nas izprašuje. Mi glasno odgovarjamo. Učitelj stoji pri tabli, mi sedimo v klopeh.

Učitelj nas je že dostikrat učil. Mi smo ga pazljivo poslušali. On nas je izpraševal. Mi smo glasno odgovarjali. Učitelj je stal pri tabli, mi smo sedeli v klopeh.

Učitelj nas bo jutri zopet učil. Mi ga bomo pazljivo poslušali. On nas bo izpraševal. Mi bomo glasno odgovarjali. Učitelj bo stal pri tabli, mi bomo sedeli v klopeh.

Poiščite v teh stavkih glagole in povejte, ali se dejanje sedaj vrši, ali je dejanje že preteklo, ali se bo dejanje šele v prihodnjem času izvršilo!

Določni glagoli nam naznanjajo tudi čas, kdaj se kaj godi.

Glagol lahko stoji v **sedanjem** času, v **preteklem** času in v **prihodnjem** času.

85. naloga. Poiščite v naslednjih stavkih glagole in povejte, ali stoje v sedanjem, preteklem ali prihodnjem času:

Nova hiša. Najprej so prišli delavci z lopatami in motikami. Oni so izkopali zemljo. Zidarji so sezidali zid. Tesarji so postavili tramovje in krovci so pokrili streho. Kleparji so pritrdili žlebove. — Vse to sem videl pretekle tedne.

Zdaj na zimo že hiša stoji. Nihče ne dela več. Sneg leži na strehi. Burja piha po praznih prostorih. — Takšna je zgradba sedaj.

V prihodnji pomladi bodo delavci izvršili še tale dela: Steklarji bodo postavili šipe. Mizarji bodo položili tla. Pečarji bodo postavili peči. Slikarji bodo preslikali stene.

86. naloga. Postavite naslednje stavke v pretekli in prihodnji čas: Žetev. Žito zori. Ženjice brusijo srpe. Rumeno klasje vežejo v snope. Hlapci vozijo težke vozove. Cepec poka na skednju. Žitnica se napolni. — N. pr. Žito je dozorelo. Žito bo dozorelo.

87. naloga. Postavite te glagole v vse tri osebe ednine, dvojine in množine a) v sedanjem času, b) v preteklem času, c) v prihodnjem času: pisati, peti, zidati, orati, nesti, reči, začeti, dvigniti, umreti.

ZGLED.

Sedanji čas.

	Ednina.	Dvojina.	Množina.
1. os.	pišem	piševa	pišemo
2. os.	pišeš	pišeta	pišete
3. os.	piše	pišeta	pišejo

Pretekli čas.

	Ednina.	Dvojina.
1. os.	sem pisal (—la, —lo)	sva pisala (—li)
2. os.	si pisal (—la, —lo)	sta pisala (—li)
3. os.	je pisal (—la, —lo)	sta pisala (—li)

Množina.

1. os.	smo pisali (—le, —la)
2. os.	ste pisali (—le, —la)
3. os.	so pisali (—le, —la)

Prihodnji čas.

	Ednina.	Dvojina.
1. os.	bom (bodem) pisal (—la, —lo)	bova (bodeva) pisala (—li)
2. os.	boš (bodeš) pisal (—la, —lo)	bosta (bodeta) pisala (—li)
3. os.	bo (bode) pisal (—la, —lo)	bosta (bodeta) pisala (—li)

Množina.

1. os.	bomo (bodemo) pisali (—le, —la)
2. os.	boste (bodete) pisali (—le, —la)
3. os.	bodo (bodejo) pisali (—le, —la)

Glagol po osebi, številu in času izpreminjati se pravi glagol **spregati**.

88. naloga. a) Povejte, kaj je učenec včeraj delal! Nalogo pisati, bratu pomagati, materi drv prinesti, svojega prijatelja obiskati. N. pr. Učenec je včeraj pisal nalogo.

b) Povejte, kaj učenec sedaj v šoli dela! Iz knjige brati, mirno v klopi sedeti, učitelja poslušati, se marljivo učiti.

c) Povejte o učencu, kaj bo danes zvečer delal! Račune izvršiti, večerjati, povest brati, se sleči, moliti, zaspati.

89. naloga. Napišite v sedanjem in prihodnjem času: Midve sva šivali. Vidve sta pletli. Učenki sta se učili. Mi smo se izprehajali. Vi ste delali na vrtu. Jagnjeta so skakala po pašniku.

90. naloga. Napišite ...berilo v preteklem času!

91. naloga. Napišite ...berilo v prihodnjem času!

92. naloga. Poiščite glagole v ...berilu in določite njih osebo, število in čas!

Poiščite na zgledu v 87. nalogi, katere besede pomagajo glagolom tvoriti pretekli in prihodnji čas!

sem	sva	smo	bom	bova	bomo
si	sta	ste	boš	bosta	boste
je	sta	so	bo	bosta	bodo

nam pomagajo tvoriti pretekli in prihodnji čas; zato imenujemo to besedo **pomožni glagol**. Nedoločnik pomožnega glagola je «biti».

Jaz sem učenec. Ti si moj prijatelj. Francek je marljiv. — Midva sva učenca. Vidva sta moja prijatelja. Onadva sta marljiva. — Mi smo učenci. Vi ste moji prijatelji. Sosedovi otroci so marljivi.

Postavite te stavke v pretekli in prihodnji čas!

Pomožni glagol tudi rabimo, ako povemo, **kaj** je ali **kakšna** je oseba ali stvar.

93. naloga. Napišite nastopne stavke v vseh treh časih:
Jaz sem bolan. Ti si zdrav. Sosed je prepirljiv. Midva sva
učenca. Vidva sta spretna risarja. Dekli sta dobri perici. Mi
smo žalostni. Vi ste naši prijatelji. Žrebeta so ljubke živali.

94. naloga. Poiščite v ...berilu pomožne glagole!

B. Besedotvorje.

1. Izpeljava samostalnikov.

a) Izpeljava samostalnikov ženskega spola.

Učitelj — učiteljica	Ljubljančan — Ljubljančanka
cesar — cesarica	Celjan — Celjanka
krčmar — krčmarica	vaščan — vaščanka
gospod — gospodinja	
svak — svakinja.	
rojak — rojakinja.	

Iz nekaterih samostalnikov **moškega** spola izpeljavamo samostalnike **ženskega** spola s pomočjo končnic: —ica, —ka, —inja.

95. naloga. Izpeljite samostalnike ženskega spola s pomočjo končnice «—ica»: vrtnar, mlinar, mesar, ovčar, romar, vratar, gospodar, kralj, kmet, tat, kovač, prijatelj, voditelj, pisatelj, oskrbnik, pomočnik, govor.

Uporabite te samostalnike v stavkih!

96. naloga. Tvorite istotako s končnico «—ka»: Mariborčan, Tržačan, Goričan, Zagrebčan; tržan, meščan, modrijan; seljan.

97. naloga. Tvorite pravtako s končnico «—inja»: učenjak, graščak, težak, junak, prvak, dijak, prerok.

Uporabite te samostalnike v stavkih!

b) Izpeljava manjšalnih in milovalnih samostalnikov.

Brat — bratec	glava — glavica	vino — vince
črv — črvič	žival — živalca	krilo — krilce
kruh — kruhek	nit — nitka	dete — detece.

S pomočjo končnic «—ec, —ič, —ek» (za moški spol), «—ica, —ca, —ka» (za ženski spol), «—ce» (za srednji spol) tvorimo **manjšalne samostalnike**.

Z manjšalnimi samostalniki zaznamujemo tudi take stvari, ki so nam mile in ljube (milovalni samostalniki), n. pr. striček = mili, dobri stric; Bogec = ljubi Bog.

98. naloga. Izpeljite manjšalne besede a) iz samostalnikov moškega spola: hleb, grad, kos, vrt, krt, zvon; gozd, nož, kralj, vrh, hrast; klobuk, sin, stric, vol, potok, otrok, slavec;

b) iz samostalnikov ženskega spola: Ana, kaplja, steza, izba, muha, ptica, cerkev; klop, stvar, luč, pesem, peč, krv; mama, žena, miš, piščal, hči, Mica;

c) iz samostalnikov srednjega spola: srce, kolo, okno, uho, steblo, pismo.

99. naloga. Prepišite naslednje stavke in podčrtajte manjšalne samostalnike: Milica gre na vrt in sede na klopco. Vse stvarce so vesele: škrjanček žvrgoli, siničke čivkljajo, čebelice brenče, metuljčki se izpreletavajo. Iz cerkvice se oglasi mili zvonček. Milica sklene ročice, in goreče molitvice se dvigajo k Bogcu. Po stezici pride mamica. V roki drži pisemce, ki je prišlo iz mesteca od bratca. Listek prinaša veselih novic. Milici drhti, od veselja drobno srčece, in vesela pesemca ji prikipi iz grlica ter se razlega črez vrtec do gozdiča.

100. naloga. Prepišite iz ... berila manjšalne samostalnike!

2. Izpeljava pridevnikov.

Očetov brat je naš stric. Bratova knjiga je nova. Vojakovo srce je pogumno.

Kraljev sin je prestolonaslednik. Pastirjeva palica je zakrivljena. Učiteljevo oko skrbno pazi na otroke.

S končnicami «—ov, —ova, —ovo (—ev, —eva, —evo)» tvorimo pridevnike iz samostalnikov, ki pomenijo **določne moške osebe**.

Olgin plašč je nov. Materina sestra je naša teta. Sestrino krilo je novo.

S končnicami «—in, —ina, —ino» tvarjamo pridevnike iz samostalnikov, ki pomenijo **določne ženske osebe ali živali**.

Ti pridevniki (na —ov, —in) pomenijo, čigava je kaka stvar **(svojilni pridevniki)**.

101. n a l o g a. Odgovorite naslednjim vprašanjem: a) Čigava je ta pesem? (Vodnik). Čigav je ta svinčnik? (Ivan). Čigav god je danes? (Anton). Čigava hiša je vsakemu najljubša? (oče). Čigava je ta puška? (vojak). Čigavo dete je bolno? (sosed). Čigavo žrebe se pase na travniku? (kmet).

b) Čigava je ta povest? (Jurčič). Čigavo pesem smo se naučili na pamet? (Gregorčič). Čigav je ta spis? (Stritar). Čigava vojska spi v gori? (Matjaž). Čigava nevernost je znana? (Tomaž). Čigavo kladivo poje? (kovač). Čigava malha je vedno lačna? (berač). — N. pr. Ta pesem je Vodnikova.

102. n a l o g a. Odgovorite tem vprašanjem: Čigava obleka je nova? (Marija). Čigavo ročno delo je lepo? (Vanda). Čigav predpasnik je zlikan? (Milica). Čigav robec je svilen? (žena). Čigava je ta celica? (čebela). Čigava jajca so v tem gnezdu? (kukavica). Čigave povesti nas razveseljujejo? (babica).

103. n a l o g a. Izpeljite pridevnike iz naslednjih samostalnikov: a) s končnico «—ov»: Jože, Prešeren, škof, zdravnik, gospod, bolnik, uradnik, ded;

b) s končnico «—ev»: učitelj, kralj, pisatelj, kovač, kmetič, orač, mejaš, plemenitaš, tovariš, hlapec, godec, lažnivec;

c) s končnico «—in»: Vida, mati, hči, dekla, učiteljica, prepelica, babica, jerebica.

Slovenski fantje mi smo, mi. Bosanske slive so debele. Mlinsko kolo ropoče. — Gadji pik je nevaren. Ribja mast je zdravilo. Kozje mleko je mastno. — Mesec je o prvem kraju srpast. — Vname se krvavo klanje. — Slovenija je gorata. — Notranjsko je kamenito. — Napuh je grešen in človeku škodljiv.

Iz samostalnikov izpeljujemo pridevnike tudi s priponami: —ski, —ji, —ast, —av, —at, —it, —en, —iv.

104. n a l o g a. Odgovorite na vprašanja: Kateri zrak je čist? (planina). Katera sol je zrnata? (morje). Katera juha je okusna? (govedo). Katera zalega je v mlaki? (žaba). Katero drevje je vedno zeleno? (igla). Kakšna je repatica? (metla). Kakšna drva se težko cepijo? (grča). Katera njiva je rodovitna? (gnoj). Kakšno je Blejsko jezero? (kras). Kakšni pevci so ptiči? (krilo). Kakšen je sovražnik? (srd). — N. pr. Planinski zrak je čist.

3. Izpeljava iz glagolov.

Učiti — učitelj. Orati — orač. Pisati — pisava. Tožiti — tožba. Držati — držalo.

S pomočjo končnic —telj, —ač, —ava, —ba, —lo izpeljavamo iz glagolov samostalnike.

105. n a l o g a. Izpeljite samostalnike iz naslednjih glagolov s končnicami:

telj: pisati, krstiti, boriti, voditi, braniti, rediti;

ač: kovati, bahati, vezati, krojiti, jahati, kopati;

ava: sklanjati, veljati, stati, izpreminjati;

ba: družiti, tolažiti, služiti, soditi, pogoditi;

lo: kazati, ogledati, orati, pisati, rezati.

106. n a l o g a. Uporabite izpeljane samostalnike v stavkih!

Poučiti — poučen. Gizdati se — gizdav. Postreči — postrežljiv.

S pomočjo raznih končnic izpeljujemo iz glagolov tudi pridevnike.

107. n a l o g a. Tvorite iz tehle glagolov pridevnike in uporabite jih v stavkih: a) s končnico —en: hladiti, točiti, rediti, piti, postreči; b) s končnico —av: bahati se, lišpati se, kujati se, igrati; c) s končnico —ljiv: miniti, priporočiti, videti, plašiti, prepirati se, pozabiti, sumiti. — N. pr. Zvečer pripiha hladilen veterc.

C. Stavek.

1. O stavku sploh.

a) Kaj je stavek.

Gad in pila. Gad priti ponoči v kovačnico in hoteti razgristi vse orodje. Najprej se spraviti na naklo. Ko pa nič ne opraviti, ga pustiti in iti na pilo. Pa tudi ob pili si zastonj prizadevati. Pila se mu posmehovati: «Bedak, kako hoteti mene razgristi s svojimi zobmi; saj jaz železo premagati in v prah zdrobiti naklo, ki mu ti ne moči do živega!»

V tem berilu izražamo misli, a ne v pravih stavkih. Postavite pa nedoločne glagole v določne oblike! N. pr. Gad pride ponoči v kovačnico in hoče razgristi vse orodje.

Izraz misli s pomočjo določenega glagola je **stavek**.

b) Naznanjalni in vprašalni stavki.

Ne muči živali! Kaj ti ravnaš tako sirovo z živinčeto? To ni lepo. Hudoben človek je gotovo, kdor more delati tako. — Kaj meniš ti, da bolečine žival ne čuti kakor ti? Trpljenje tuje te ne gine? Ne smili se ti, kdor trpi?

S katerimi stavki nekaj vprašujemo, s katerimi samo pripovedujemo?

Stavek, s katerim vprašujemo, je **vprašalni stavek**. Stavek s katerim kaj pripovedujemo, je **naznanjalni stavek**.

Na koncu vprašalnega stavka postavimo **vprašaj**, na koncu naznanjalnega stavka pa **piko**.

108. naloga. Prepišite najprej naznanjalne in potem vprašalne stavke! Solnce vzhaja. Ali bo lepo vreme? Otrok se obleče. Ali je že počesan? Kdaj odide v šolo? Zajtrk je že pripravljen. Ali imaš potrebne knjige v torbici? Kdaj se danes konča pouk?

c) Velelni in želelni stavki.

Mačka, miš in miška. Miška moja, pojdi sem, s tabo se igrati čem! — Dete ljubo, pazi mi! K mački ti ne lazi mi!

— Poslušajte, mati Vi, kaj mi teta govori! — Dete, molči, umikaj se! Mački ne dobrikaj se! — Mati, mati, naj no grem; teta dobra je ljudem! — Nič se mene ti ne boj! Steci semkaj, tam ne stoj!

V katerih izmed gorenjih stavkov se nekaj zapoveduje (veli), v katerih se izraža želja?

Stavek, s katerim velevamo, se imenuje **velelni stavek**. Stavek, ki izraža želje, je **želelni stavek**.

Na koncu velelnega in želelnega stavka postavimo **klicaj**.

109. naloga. Zapovejte: učencu, naj piše nalogo, — hlapcu, naj nakosi detelje, — prijatelju, naj vam posodi pero, — brodniku, naj privesla k bregu, — ptičku, naj zapoje pesemco, — deklici, naj ne trga cvetic, — dečku, naj ne je nezrelega sadja! — N. pr. Učenec, piši nalogo!

110. naloga. Poiščite najprej velelne in potem želelne stavke: Ne kopajte se na nevarnih krajih! Naj rajnik v miru počiva! Nihče naj ne zaničuje reveža! Kužek, prinesi mi palico iz vode! Daj nam naš vsakdanji kruh! Ne hvali dneva pred večerom! Naj bi še dolgo srečno živeli! Naj jim sveti večna luč!

111. naloga. Izpremenite naslednje vprašalne stavke v velelne stavke: Ali si odrgnil črevlje? Ali si potrkal na vrata? Ali si spodobno pozdravil? Ali si se odkril? Ali si razločno odgovarjal? Ali si pri odhodu rekel zbogom? Ali si zaprl vrata za sabo? — N. pr. Odrgni črevlje!

112. naloga. Napišite več želelnih stavkov: a) kaj želi oče, b) kaj želi kmet!

113. naloga. Berite ... berilo in določite posamezne stavke!

2. O glavnih stavkovih členih.

a) Povedek.

V kovačnici. Kovač kuje. On stoji pri nakovalu. Od razbeljenega železa leté iskre. Z močno roko vihti kladivo. Po obrazu mu lije pôt. Zato se pogosto obriše. Pomôčnik vtika železo v žerjavico. Prijemlje ga s kleščami. Ko železo dokuje, ga vrže v vodo. Vajenec goni meh.

Kateri določeni glagoli v gorenjih stavkih nam povedo kako dejanje, kateri kako stanje?

Določeni glagol v stavku se imenuje **povedek**; on nam pove kako dejanje ali stanje.

114. naloga. a) Povejte, kaj dela: zidar, krojač, kmet, drvar, konj, vol, vrabec, kača, metulj!

b) V kakem stanju je učenec, bolnik, drevo, ogenj, sneg, trava, cvetica? — N.pr. Učenec sedi.

Kovač. Kovač je rokodelc. On je močan. Njegov pomočnik je spreten. Kovač je delavec. Njegove roke so žuljave. Obraz je sajast. Kovač se imenuje Peter.

Ako je povedek pomožni glagol (biti, postati, imenovati se i.t.d.), imamo v stavku še posebno **povedkovo določilo**.

115. naloga. Poiščite v naslednjih stavkih: a) povedke, b) povedkova določila: Travnik je zelen. Cvetice so razcvetene. O suši postanejo uvele. Podlessek je vijoličast. On se tudi imenuje ušivec. Ta cvetica je strupena.

b) Osebek.

Čitam. Poslušaj! Piše. Delajta! Pojemo. Bežite! Dirjajo. V kateri glagolski osebi stoje gorenji povedki?

V določenem glagolu je obsežen tudi **osebek**; 1., 2. ali 3. glagolska oseba je osebek.

116. naloga. Določite osebk: Beži! Govorim. Pripoveduje. Mislimo. Nesita! Orjeva. Sejemo. Skoči! Umazani so. Ste zdravi?

Jaz čitam. Učenec piše. Mi pojemo. Konji dirjajo. Drvarja sekata. Ptica poje. Kresovi goré.

Glagolska oseba potrebuje navadno še posebnega pojasnila. Vprašujte po teh pojasnilih v gorenjih stavkih s kdo? ali kaj?!

Določilo glagolskega osebkoma imenujemo **osebkovo besedo**. Po osebkovi besedi vprašujemo: kdo? ali kaj?

117. naloga. Odgovorite nastopnim vprašanjem in podčrtajte osebkove besede: Kdo kuje železo? Kaj šviga po zraku? Kaj je na leseni kladi? Kdo pripelje konje h kovaču? Kaj je žareče? Kaj razpihuje ogenj? Kdo pribija konjem podkve?

118. naloga. Prepišite nastopne stavke in označite osebkove besede in povedke (povedkova določila): Pes je žival. Glava je podolgasta. Ušesa so viseča. Oči se svetijo. Hrbet je rjav. Prsa so bela. Noge so visoke. Pes laja. Včasih tudi tuli.
— N. pr. Pes (os. b.) je (pov.) žival (pov. dol.).

119. naloga. Določite v stavkih ...berila najprej povedke in potem osebkove besede!

III. Pravopis.

A. Prepisovalne vaje.

1. Prepišite naslednje stavke: Stara navada, železna srajca. Kakor se nagne drevesce, tako raste drevo. Česar se Janezek ni naučil, tudi Janez ne bo znal. Kar mačka rodi, miši lovi. Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.

2. Prepišite prvih pet stavkov iz ...berila!

3. Prepišite prvi odstavek ...berila!

4. Prepišite ...berilo! (Večkratne naloge.)

5. Napišite prvo kitico pesmi (prvi odstavek ...berila), ki ste se je naučili na pamet!

6. Napišite na pamet ...berilo!

B. Razzlogovanje.

1. Prepišite naslednje stavke in razstavite besede na zloge: Veter lahek je z drevesa stresel oreh bil droban. Prišli blizu sta iz lesa veverici v ono stran. Ugledata obe ga kmalo, menda sta imeli glad. Saj drugače bi ne dalo gristi se za mali sad.

2. Razstavite na zloge besede v ...berilu!

3. Napišite: *a)* pet enozložnih, *b)* pet dvozložnih, *c)* pet trizložnih, *č)* pet štirizložnih besed in razstavite jih na zloge!

4. Ko-**nji** pe-**lja**-jo voz po str-ni-**šču** na po-**lju**.

Skupine «**lj**», «**nj**» in «**šč**» veljajo za en soglasnik in se vežejo s sledečim samoglasnikom.

5. Razzlogujte besede: *a)* Celje, volja, obljuba, koljem, streljam, kraljevati;

b) branje, znanje, vodnjak, panji, žanjem, zapenjam, preganjam, uljnjak;

c) sodišče, ognjišče, puščava, dvorišče, češčenje, luščina, maščoba, meščan, iščem.

C. Pisava glasnikov.

1. Zveneči in nemi soglasniki.

b—p.

Ženjice gredo na **polje**. Bolniku je že **bolje**. Na solncu belijo **platno**. Ne hodite na **blatno** cesto! Učenci **berejo** zanimivo **berilo**. Perice **perejo** umazano **perilo**. Ob cesti raste visok **brst**. Deček se je urezal v **prst**. Na vrtu je rodovitna **prst**.

1. Prepišite gorenje stavke in podčrtajte zveneči soglasnik (b) enkrat, nemi soglasnik (p) dvakrat!

2. Napišite nastopne besede v stavkih: ljubim — lupim; vpije — ubije; pije — bije; bilka — pilka (na sodu); skobec — skopec (past); lep — hleb. — N. pr. Ljubim svoje roditelje. Lupim jabolko.

d—t.

Četa vojakov koraka po cesti. Na rebri se pase čreda ovac. Drava je deroča reka. Na planinah raste dišeča trava. Ob steni se vzpenja trta. Orehova lupina je trda. Pred stolletji so hodili kmetje na tlako. Lisica ima rjavo dlako. Dobra gospodinja skoči za pero črez plot. Krompirjev plod je strupen.

3. Prepišite te stavke in zaznamujte zveneči (d) in nemi (t) soglasnik!

4. Tvorite stavke z naslednjimi besedami: delo — telo; dež — tešč; strd — strt; drag — trak; dob (hrast) — top; debel — tepel; krt — grd; čuditi se — čutiti.

g—k.

Kjer pije ena gos, pijo tudi druge. Pridni najde pod vsakim grmom kos kruha. Sin častita očetu za god. Pajek je zapredel v izbi kot. Z griča se razlega krič otrok. Starček težko gazi po snegu. Grdi glas kazi lepega pava. Lovec gre v log. Nekdaj so imeli namesto puške lok.

5. Prepišite gorenje stavke in označite zveneči (g) in nemi (k) soglasnik!

6. Tvorite stavke z naslednjimi besedami: gad — kad; rega — reka; gol — kol; gozd — kost; dolg — volk; kaziti — gasiti.

z—s.

Brez zraka ne moremo živeti. Sraka krade svetle reči. Divja koza skače po pečinah. Reži mi, kosa, travo zeleno! Pijanica se ogni z vozom sena! Tožnik je odšel z dolгим nosom.

7. Prepišite te stavke in zaznamujte zveneči (z) in nemi (s) soglasnik!

8. Tvorite stavke z naslednjimi besedami: zvariti — sva-riti; knez, obraz, mraz, jaz; klas, čas, pes.

2. Pisava l—lj.

1. Berite naslednje besede tako, kakor jih ljudstvo izgovarja: a) vol, kol, sol, stol — rov, šiv; b) bel, cel, vesel, delal, pel, gorel — prav, nov.

2. Postavite besede pod a) v množino, besede pod b) v ženski spol! — N. pr. voli, rovi; bela i. t. d.

Ako dvomiš, ali bi pisal **l** ali **v** (**u**) na koncu besede, podaljšaj besedo s kakim samoglasnikom, in brž se ti pokaže, kaj je prav.

3. Prepišite naslednje besede in rabite jih v stavkih: streljaj, grižljaj, smehljaj; ljub, ljubezniv, ljubljenec, spremljevalec, konoplja, mravlja; prijatelj, učitelj, pisatelj, ravnatelj; ključ, ljudje, življenje, zemlja, hmelj.

Kadar izgovarja ljudstvo čisti **l** pred soglasnikom ali na koncu besede, takrat navadno pišemo **lj**.

4. Napišite pravilno naslednje stavke: Včeraj sem nesu k mizarju stou popravljat. Morau je napraviti novo naslonjalo. Čakav sem v delavnici in gledav. Pomožnik je žagav in stružu; vajenec je nosu in zlagav deske; mizar je delav novo omaro. Vesev sem biu, ko sem gledau pridne delavce. Tudi jaz bi rad postav enkrat spreten mizar.

5. Napišite pravilno ...berilo, ki ga vam bom narekoval tako, kakor ljudstvo izgovarja besede! (Več takih vaj!)

C. Kdaj pišemo z veliko začetnico.

1. Prepišite naslednja krstna imena: Ivan, Branko, Peter, Pavel, Vladimir, Miran, Gojmir, Stojan, Dušan, Vojteh, Zvonimir. Miroslav. — Olga, Milena, Zora, Zlata, Katarina, Uršula, Frančiška, Ivana, Pavlina, Vanda, Danica!

2. Napišite *a)* 10 moških, *b)* 10 ženskih krstnih imen!

3. Prepišite tale rodbinska imena (priimke): Gregorčič, Cankar, Župančič, Vodnik, Janežič, Levec, Tavčar, Valvazor, Orožen, Vega, Šubic!

4. Napišite 10 rodbinskih imen!

5. Prepišite naslednja imena mest, trgov in vasi: Trst, Maribor, Kranj, Idrija, Brežice — Cerknica, Vipava, Ribnica, Mokronog, Radeče, Tržič, Sevnica, Žalec — Razdrto, Št. Peter, Zagorje, Vrba, Vrsno, Globoko, Hrastnik, Št. Janž, Dobrna!

6. Napišite *a)* 5 imen mest, *b)* 5 imen trgov, *c)* 10 imen vasi!

7. Prepišite nastopna imena prebivalcev: Ljubljančan, Celjan, Mariborčan, Goričan, Vipavčan, Idrijčan, Kamničan, Ribničan, Metličan, Laščan, Hrastničan, Radečan, Cerkničan, Tržičan!

8. Odgovorite: Kako se imenuje prebivalec Trsta, Kranja, Brežic, Mokronoga, Žužemperka, Vrhnike, Planine, Vač, Kroke, Litije, Mozirja, Ljutomera, Tolmina, Sežane, Divače, Nabrežine?

9. Prepišite naslednja imena gor (gorovij) in vod: Ojstrica, Nanos, Javornik, Kum, Stol, Učka, Pohorje — Sava, Krka, Ljublanica, Bistrica, Vipavščica, Savinja, Sotla, Bohinjsko jezero, Vrbsko jezero!

10. Napišite po 5 imen: *a)* gorovij, *b)* gor, *c)* rek, *č)* potokov, *d)* jezer!

11. Prepišite naslednja imena pokrajin in držav: Hrvaško, Jugoslavija, Bosna, Nemčija, Turčija, Palestina!

12. Kdo govori slovenski, laški, madžarski, hrvaški, srbski, francoski, nemški? — Odgovor: Slovenec i. t. d.

Z **veliko začetnico** pišemo: 1. krstna in rodbinska imena; 2. imena mest, trgov in vasi ter njih prebivalcev; 3. imena gor in vod; 4. imena pokrajin in držav; 5. imena narodov.

13. Majnik. Hladni meseci so minili. Zlato solnce nas vabi iz sobe na prosto. Nebo je jasno in čisto. Gorka pomla-

danska sapica nam veje naproti. Pred nami je vrt v najkrasnejšem cvetju. Po njem brenče čebele in si nabirajo med. Pisani metulji se zibljejo po nežnih cvetkah. Polje in travnik sta v najlepšem zelenju. V bližnjem gozdu prepevajo ptički. Vse se veseli lepih pomladanskih dni.

Prepišite gorenje stavke in pazite na velike začetnice!

Prvo besedo v stavku pišemo z **veliko začetnico**. — Na koncu stavka naredimo navadno piko.

14. Prepišite pet stavkov iz ...berila in pazite na velike začetnice!

15. J e k. Nekega dne je skakal Blažek po zeleni loki. Ves vesel zavpije: «Ho, hop!» Iz bližnjega gozda se mu oglasi ravno tako: «Ho, hop!» Blažek se temu začudi in zakliče: «Zakaj me oponašaš?» A tudi iz gozda mu jekne: «Zakaj me oponašaš?» Blažek išče po vsem gozdu oponašalca, a ga ne najde nikjer.

Prepišite gorenje stavke in pazite na besede po klicaju in vprašaju!

Tudi po klicaju in vprašaju pišemo navadno z **veliko začetnico**.

16. Napišite 5 velelnih in 5 vprašalnih stavkov ter pazite na velike začetnice!

IV. Predvaje za spisje.

(Ustne in pismene vaje v izraževanju v zvezi z nazornim naukom in branjem.)

Šolska soba.

1. Ali je naša šolska soba velika ali majhna? Koliko oken ima? Kje stoji tabla? Kaj visi na stenah? Koliko je klopi? V kateri klopi sediš? Kdo sedi pred tabo? — za tabo? Kdo je tvoj levi sosed? — desni sosed?

2. Pripovedujte, kaj delate v šoli!

Naše šolsko poslopje.

3. Naša šola je važno poslopje v naši vasi (našem mestu). Kje stoji? Kaj vidiš na glavni strani (pročelju)? Koliko nadstropij ima naša šola? Kje se nahaja naš razred? S čim je pokrita streha? Kaj vidimo na strehi?

4. Pripovedujmo o naši današnji poti v šolo!

Naša domača hiša.

5. Kje stanuješ (v kateri vasi, ulici)? Katero hišno številko ima vaša hiša? V koliko nadstropij je sezidana? Kaj je videti na pročelju? S čim je pokrita streha? Ali je hiša lastnina vaših roditeljev?

6. Pripovedujte, kako gradijo hišo!

Pri raznih rokodelcih.

7. Pri krojaču. Kaj krojač dela: blago kupovati, meriti, rezati in prikrojiti, šivati, pomeriti, likati. — Razne stvari: metrska mera, šivanka, nit, škarje, naprstnik, likalnik, sukno, platno, tkanina, svila, hlače, telovnik, suknja, površnik, plašč, uniforma.

8. Pripovedujte, kako napravi krojač obleko!

9. Pri črevljarju. Črevljarjeva opravila: usnje kupiti, ного zmeriti, nove črevlje narediti, podplate podvojiti, pete popraviti, zakrpati. — Razne reči: kopito, usnje, podplati, šilo, dreta, ščetine, smola, kneftra, krivec, kladivo, žreblji, črevlji, škornji, čizmi, šolni, opanke.

10. Kako je naredil črevljar vaše škornje (črevlje)?

11. Pri mizarju. Mizarjeva opravila: nabaviti desak, žagati, stružiti, zrisati, kose sestavljati, priklejiti, zbiti, prepleskati, prelikati. — Orodje: žaga, sveder, sekira, strugalnik (oblič), dleto, trikot, mera.

12. Pripovedujte, kako se naredi miza!

13. V kovačnici. Včeraj smo videli, kako je kovač podkoval konja. Kdo se je zbosil? Kaj je kovač obrezal? Kaj je medtem pomočnik razžaril? Kam je nato primeril podkev? Kaj se je zakadilo s kopita? Kam je kovač naposled pribil podkev?

14. Kakšni so rokodelci. Mnogo rokodelcev spoznamo že po njih vnanjosti. Kdo je okajen po obrazu? Kdo je črn in sajast? Kdo ima belo obleko? Čigav predpasnik je krvav? Kdo nosi zelen predpasnik? Kdo nosi ob delavnikih pisane rokavice, v nedeljo pa ne? (Barvar.)

Na kmetih.

15. Na dvorišču. Košato drevo, vozovi, petelin in piške, prašiči, plug in brana, golobnjak, konj, krave, voli, koza, gospodinja sipati zrnja kuram, hlapec žagati drva, dekla nesti svinjam. — Napišite kratke stavke!

16. Naš novi Sivec. Kaj je na vašem volu Sivcu posebnega: zalit trup, široko čelo, zaviti rogovi, moker gobec, ploščati zobje, velike oči, vrat s podgrlino, močne noge, roženi parklji, rep s čopom.

17. Opišite vašo kravo!

18. Sosedov konj. Kaj vam na sosedovem konju ugaaja: koničasta, gibka ušesa, velike, žive oči, gibljive nozdrvi, počesana griva, kratka, svetla dlaka, trda kopita s podkvami, košati rep. — Čemu potrebuje sosed konja: vleče vozove, kočije, plug in brano, nosi jezdeca, meso je za silo užitno, žima je za postelje, loke pri goslih, zanjke.

19. Naša mačica. Naša mačica je ljubka živalca. Kje leži najrajši? Kaj stori, kadar se zbudi? (delati košek in se pretezati). Kaj dela, kadar se vam dobrika? (prede). S čim se rada igra? Kaj dobi zjutraj in zvečer? (skodelico mleka). Kam se poda nato? (spat ali miške loviti).

20. Mačka v pogovoru. Ne kupuj mačke v vreči! Hodi okoli, kakor mačka okoli vrele kaše. Sovražnika se gleda kakor pes in mačka. Kar mačka rodi, rado miši lovi. Ne dajaj mački sala varovati! Pri siromaku maček na ognjišču leži. Varuj se mačk, ki spredaj ližejo in zadaj praskajo!

21. Naš golobnjak. Kaj stoji na dvorišču? Na čem je golobnjak pritrjen? Koliko lukenj ima? Kdo prebiva v golobnjaku? Kakšne barve so golobi? Kaj imajo nekateri na vratu? — na glavi? Kaj jim posiplješ na dvorišču?

22. S čim nam koristijo domače živali? Naše domače živali nam koristijo na razne načine. Kdo varuje hišo? Kdo lovi miši? Kaj vleče konj? Kdo orje njivo? Kdo nam daje mleka? S čim nam koristi ovca? Kaj dobivamo od svinj? Kdo nosi jajca? Katere živali nam dajejo okusno meso?

Na domačem vrtu.

23. Greda tulipanov. Kje je cvetlična greda na vrtu? Kdaj so se tulipani razcvetili? Kakšne oblike so cveti? Kakšne barve so cvetne čaše? Na čem se zibljejo cveti? (vitko steblo). Iz česa prirasto stebila? (iz čebule). Kakšne so koreninice? (nitkaste).

24. Kako smo jedli jabolko? Kje ste utrgali jabolko? Kakšne oblike je bilo? Katere barve je bilo? Kako ste jabolko olupili? Kaj ste pojedli? Kaj je bilo na sredi? Kakšne barve so bile peške?

25. Škorec. Kdaj ste videli škorce? Kod so se izpreletavali? Kakšen je bil njih glas? Kakšno perje ima škorec? Kakšen je njegov kljun? Kakšen je rep? Kaj jim je napravil starejši brat na veji jablane?

26. Gostje na našem vrtu. Kdo srka slaščice iz cvetic? Kdo veselo leta po zraku? Kdo lazi po listju? Kdo rije po zemlji? Kdo hodi kljuvat zrele črešnje? In kaj delate vi, otroci, na vrtu?

Na polju in travniku.

27. Katere živali ste videli na zadnjem izprehodu na polju? Zajec, krt, miš, žaba; jerebica, prepelica, škranec, vrana, škorec, vrabec; čebela, čmrlj, hrošč, muren, metulj.

28. Kako sva z deklo krompir kopala. Včeraj sem šel z deklo krompir kopat. Vzela sva s sabo motiko, koš in dve vreči. Jaz sem pulil suho krompirjevko. Dekla je z motiko izkopavala krompir. Nato sem ga pobiral v koš, dekla pa je stresala v vrečo.

29. Pri koscih. Včeraj sem nesel koscem malico. Koliko koscev je kosilo? Kaj je storil kosec, ko se mu je kosa skrhalo? Kje je imel spravljeno oslo? Kaj so delali s pokošeno travo? Kaj so delali popoldne? — zvečer?

30. Kaj ste zadnjič igrali s pastirji? Žogo metali, svinjko zbijali, kurili, kostanj pekli, piščali delali, se lovili in skrivali i. t. d.

V gozdu.

31. Pripovedujte kakšno povest o volku, o medvedu, o lisici!

32. Srna. Snoči sem videl na senožeti ob gozdu srno. Na glavi je imela roglate rogove. Brat mi je rekel, da je to srnjak. Z velikimi očmi se je bistro oziral okrog. Hotel sem se približati. Toda oprezna žival me opazi. Nekaj skokov z vitkimi nogami, in srnjak izgine v gozdu.

33. Gozdni prebivalci. V gozdu za našo vasjo prebiva obilo živali. Kdo gnezdi v košatih vejah? Kdo prebiva v žlamborih? (polh, kuna). Kje ima srna mehko ležišče? (grmovje). Kod se skriva zajec?

Povesti.

34. Vztrajna mravlja. Mravlja je hotela spraviti treščico na mravljišče. Breme pa je bilo pretežko. Vselej je zdrknilo po mravljišču nizdol, preden ga je mravlja privlekla na vrhunec. Toda živalca ni prenehala in je neutrudno ponavljala svoje delo. In naposled se je mravlji posrečilo, da je privlekla treščico na mravljišče.

a) Prepišite to povest!

b) Naučite se povest na pamet in napišite jo po spominu!

c) Pripovedujte to povest po naslednjih vprašanjih: Kaj je hotela mravlja storiti? Kakšno je bilo breme? Kaj se je vsaki-krat zgodilo? Ali je živalca prenehala delati? Kaj se je na-posled mravlji posrečilo?

35. Žaba in vol. Koga ugleda žaba na pašniku? Kako velika bi bila rada? Kaj začne zato delati? Kaj vpraša nato svoje tovarišice? Kaj ji odgovore druge žabe? Kaj stori zdaj žaba? Kaj zopet vpraša? Kaj ji novič odgovore tovarišice? Kaj zopet stori žaba? Kaj se naposled zgodi?

36. Popotnika in lipo. Trudna popotnika sta se potila o poldanski vročini. Kar ugledata zraven ceste lipo, ki je delala s košatimi vejami senco daleč okoli po trati. Popotnika gresta počivat v njeno senco na travo.

V senci se ozirata na lipo in pravita: «Lepo je res to drevo; vendar je škoda zasenčene zemlje, ki ne daje ljudem no-bene koristi.»

Lipa jima odgovori: «O nehvaležnika! Ravno zdaj uživata mojo dobroto, pa mi ne privoščita niti zemlje, ki stojim na njej.»

Storite kakor v 34. nalogi in pazite posebno na odstavke!

Pismo.

Preljubi oče!

Jutri praznujete Svoj god. Ker me letos na ta veseli dan ni doma, Vam s pismom voščim vse najboljše. Naj Vam dobri Bog podeli še dolgo in srečno življenje!

To Vam želi iz dna srca

Vaš hvaležni

Branko.

V Celju, dne 15. avgusta 1920.

37. a) Prepišite to pismo!

b) Napišite to pismo na pamet!

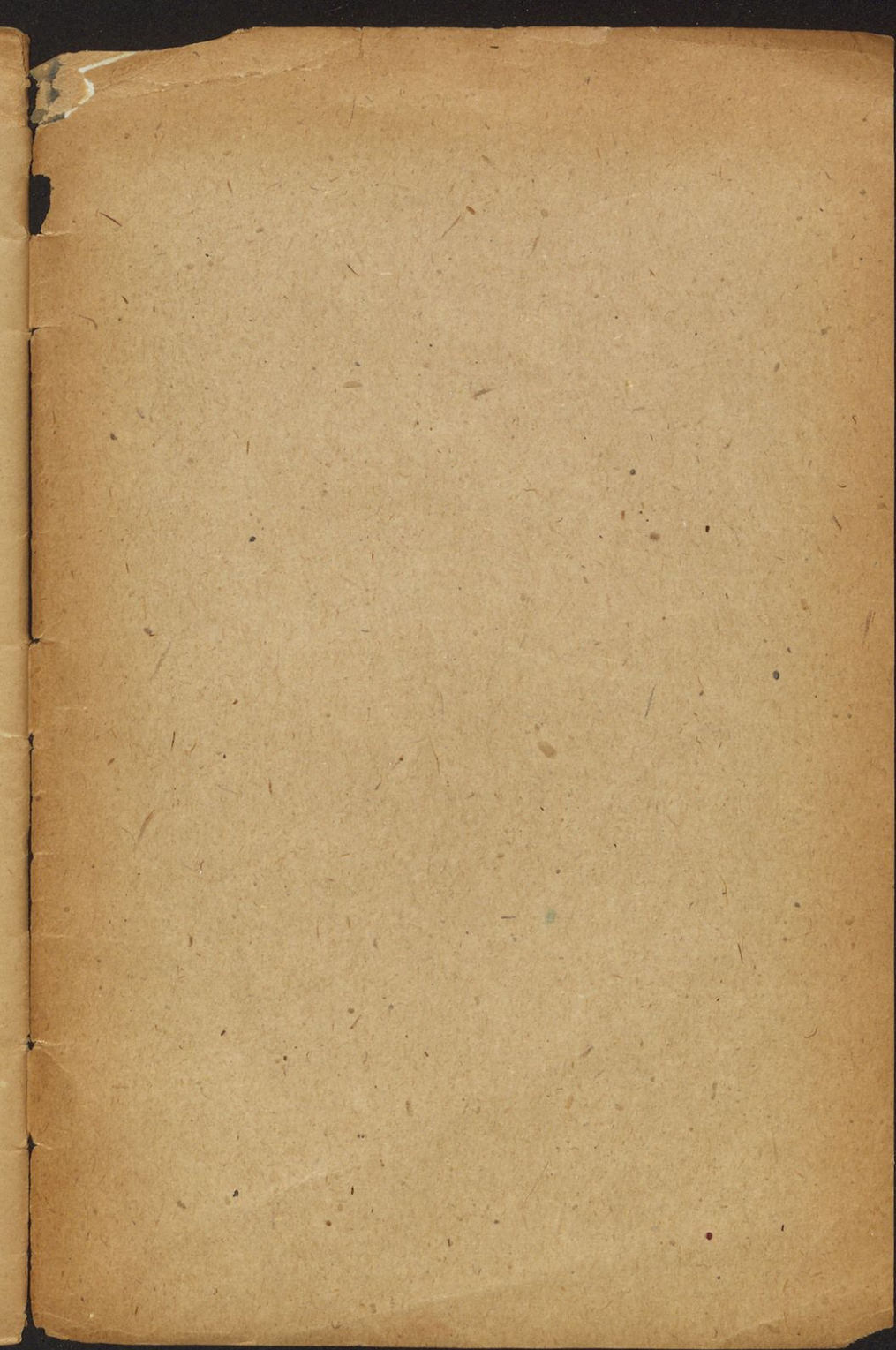
c) Napišite slično pismo materi!

KAZALO.

I. Predvaje	5
1. Berilo in odstavek	5
2. Stavek in beseda	6
3. Zlog in glasnik	6
II. Slovníške vaje	9
A. Govornirazpoli	9
1. Samostalniki:	
a) Kaj so samostalniki	9
b) Spol samostalnikov	10
c) Število samostalnikov	12
2. Pridevniki:	
a) Kaj so pridevniki	19
b) Spol pridevnikov	15
c) Število pridevnikov	16
č) Stopnjevanje pridevnikov	17
3. Osebnizaimek	18
4. Glagol:	
a) Kaj soglagoli	14
b) Oseba in število glagolov	21
c) Določni in nedoločni glagoli	22
č) Čas glagolov	22
B. Besedotvorje	26
1. Izpeljava samostalnikov:	
a) Izpeljava samostalnikov ženskega spola	26
b) Izpeljava manjšalnih in milovalnih samostalnikov	26
2. Izpeljava pridevnikov	27
3. Izpeljava iz glagolov	29
C. Stavek	30
1. O stavku sploh:	
a) Kaj jestavek	30
b) Naznanjalni in vprašalni stavki	30
c) Velelni in želelni stavki	30
2. O glavnih stavkovih členih:	
a) Povedek	31
b) Osebek	32

III. Pravopis	34
A. Prepisovalne vaje	34
B. Razzlogovanje	34
C. Pisava glasnikov	35
1. Zveneči in nemi soglasniki	35
2. Pisava l—lj	36
Č. Kdaj pišemo z veliko začetnico	37
IV. Predvaje za spisje	39

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

20879/1, 2. izd.

C08155 #

099617618

ZA ČITALNICO